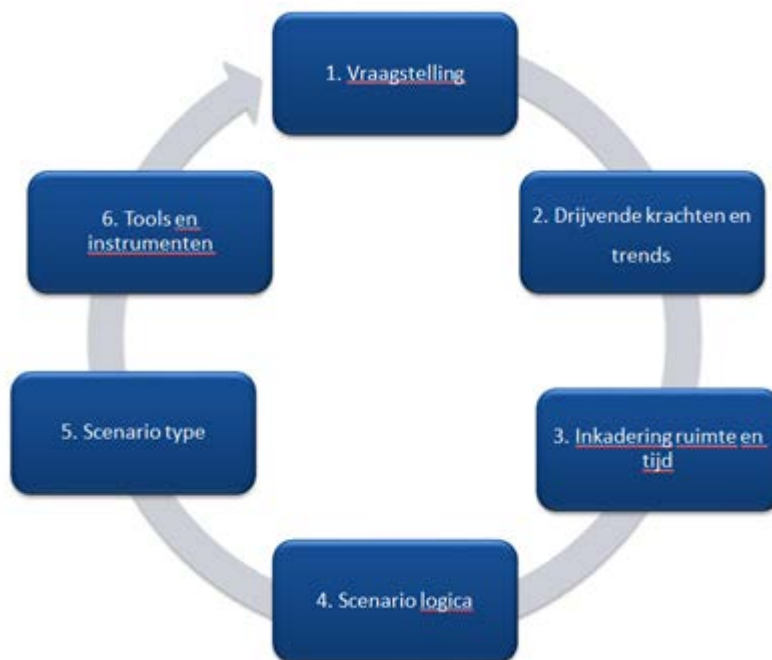

Scenariobenadering Sport Toekomstverkenning

Om te komen tot een (wetenschappelijk) gefundeerde toekomstverkenning voor de Sport passen we een scenariobenadering toe. In zo'n benadering worden alle stappen die gezet moet worden en de keuzen die gemaakt moeten worden om te komen tot een toekomstverkenning, geëxpliciteerd. In onderstaande figuur zijn deze stappen schematisch weergegeven. We lichten deze stappen en de keuzen hieronder toe.

Figuur scenariobenadering

Stap 1: de scenariovraag

De eerste stap behelst de centrale vraag van de toekomstverkenning: waarom doen we een sporttoekomstverkenning en op welke vraag moet deze verkenning een antwoord geven. Voor de STV is deze vraag: Wat zijn de belangrijkste toekomstige ontwikkelingen op het gebied van sport en bewegen, welke beleidsopgaven volgen hieruit en welke beleidsopties zijn er om deze opgaven te adresseren?

Definitie van sport

In de STV hanteren we een brede opvatting van het begrip sport. Sport is het geheel aan sport- en beweegaanbod en voorzieningen, sport- en beweeggedrag, beleving van sport via media en bezoek, (sport)beleid op lokaal en nationaal niveau, en de impact die het geheel heeft op de economie, gezondheid en maatschappij. We hebben ons niet beperkt tot ontwikkelingen binnen het

sportdomein, maar hebben zo veel mogelijk andere relevante ontwikkelingen meegenomen, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, arbeid en leefomgeving.

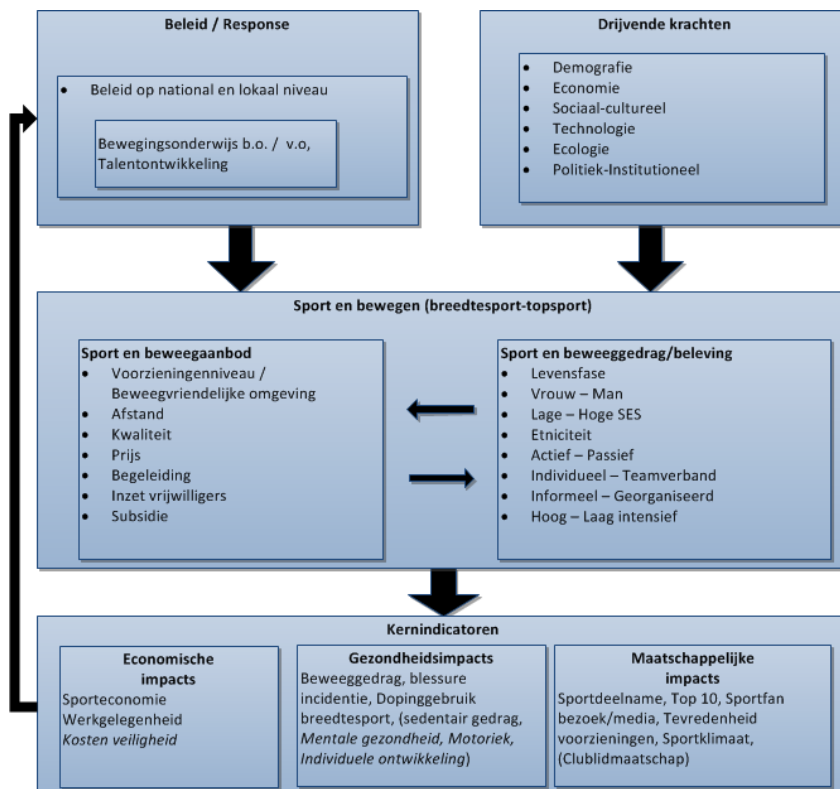
Stap 2: Conceptueel model

Het conceptueel model sport

In deze figuur zijn de belangrijkste facetten van sport en bewegen gepositioneerd. Naast de drijvende krachten, ingedeeld volgens de DESTEP, zijn er intermediaire variabelen weergegeven (Sport en bewegen (breedtesport-topsport)). Deze zijn onderverdeeld in het sport- en beweegaanbod en sport en beweeggedrag/beleving. Binnen deze onderverdeling zijn de belangrijkste dimensies onderscheiden die bepalend zijn voor het aanbod en gedrag. Daarnaast is er een cluster met kernindicatoren die de vertaling zijn naar de impacts aan de hand van de kernindicatoren. Deze zijn weer onderverdeeld in economische, gezondheids- en maatschappelijke impacts. De kernindicatoren bewegingsonderwijs p.o. /v.o. en talentontwikkeling zijn in de container *Beleed* geplaatst omdat deze veeleer de richtlijnen vanuit het beleid aangeven.

Dit conceptueel model heeft tot doel de redenering van mogelijke effecten van ontwikkelingen in drijvende krachten op de kernindicatoren te faciliteren en is dus niet bedoeld als ultieme representatie van alle facetten van sport en bewegen. Naast de kernindicatoren zijn ook nog andere impacts aangegeven die door de expertgroepen zijn genoemd.

Figuur conceptueel model

Stap 2: Drijvende krachten en trends

Toekomstverkennen dient inzicht te geven in de onzekerheden, de mogelijke impacts van deze onzekerheden en hoe beleidsmakers hiermee om kunnen gaan. Daartoe is het van belang om de belangrijkste toekomstige trends en ontwikkelingen, de drijvende krachten, in kaart te brengen en deze te relateren aan de uitkomstindicatoren die van belang zijn. Hierbij kan het gebruik van een conceptueel model behulpzaam zijn. Een conceptueel model beschrijft namelijk de belangrijkste facetten die centraal komen te staan in de toekomstverkenning en de relatie daartussen en helpt vaak als organiserend denkraam. Er bestaat (nog) geen conceptueel model dat gebruikt kan worden voor de STV. Daartoe is een conceptueel model ontwikkeld, waarin de belangrijkste facetten van sport en bewegen worden weergegeven (zie Conceptueel model).

Drijvende krachten

In het trendscenario hebben we de drijvende krachten in kaart gebracht en deze gerelateerd aan uitkomstindicatoren die van belang zijn in de sport: de kernindicatoren sport. De drijvende krachten zijn in kaart gebracht op basis van literatuuronderzoek de maatschappelijke ontwikkelingen en trends die van invloed zijn op sport en bewegen. Dit zijn ontwikkelingen waarop het sportbeleid geen invloed heeft en die zich relatief autonoom voordoen. Voor deze drijvende krachten hebben we, waar mogelijk, de ingeschatte onzekerheid en de mogelijke impact op de uitkomstindicatoren aangegeven. De drijvende krachten zijn in zes hoofdtypen gerubriceerd, bekend uit de DESTEP-indeling: demografische, economische, sociaal/culturele, technologische, ecologische en politiek/juridische factoren. De methode van DESTEP is voor sport een bruikbare classificatie om de belangrijkste ontwikkelingen te inventariseren. DESTEP wordt vaker toegepast in toekomstverkenningen, zoals in de Volksgezondheid Toekomst Verkenning ([RIVM](#), 2014), Tomorrow's healthy society ([EC JRC](#), 2014) en Food 2030 (ING, 2012).

Stap 3: Inkadering tijd, ruimte en eenheid

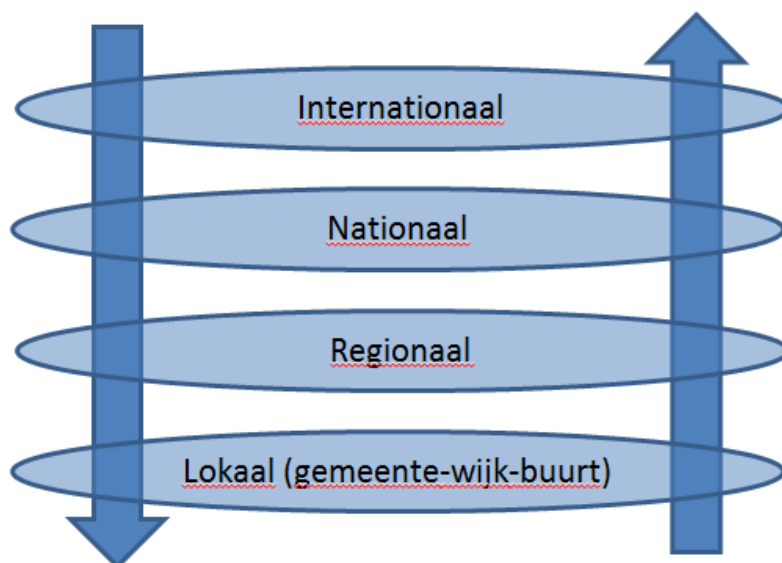
Hoe ver kijken we in de toekomst?

Dat is afhankelijk van een aantal overwegingen. Allereerst inhoudelijke: wat is de tijdshorizon die achter de centrale vraag ligt en die relevant is voor de te onderscheiden drijvende krachten? Wil je de effecten van een economische crisis centraal stellen dan is een korte termijn geschikter terwijl de effecten van technologische veranderingen of klimaatveranderingen wellicht een langere tijdshorizon vergen. Ook kunnen er praktische overwegingen een rol spelen, bijvoorbeeld als gevolg van beperkte (kwantitatieve) onderbouwing. Voor de STV is een tijdshorizon van 2030 gekozen. In deze periode zal de vergrijzing verder doorzetten en een grote toename van oudere ouderen (85+) laten zien. Het ligt ook wat verder in de toekomst om ruimte te geven voor nieuwe ontwikkelingen.

Schaalniveaus

Wat betreft ruimte of eenheid van analyse, lijken diverse schaalniveaus van belang te zijn. Allereerst zal het nationaal niveau belangrijk zijn. We willen bevindingen kunnen maken voor Nederland als geheel, al dan niet als aggregaat van kleinere ruimtelijk eenheden. Daarnaast vraagt het decentralisatieproces ook om inzichten op een kleiner schaalniveau. Het gemeenteniveau lijkt daarvoor een logische insteek alhoewel het niet haalbaar is om voor alle gemeenten een afzonderlijke toekomstverkenning te doen. Een tussenniveau bijvoorbeeld regionaal of archetypen van gemeente zou hiervoor een mogelijkheid kunnen zijn. In aanvulling op deze niveaus zijn er ook ontwikkelingen die zich meer op het internationale vlak voordeon ([EU](#), klimaatveranderingen).

Figuur samenhang schaalniveau's

Stap 4 en 5: Scenario-opzet en -type

De scenario-opzet volgt in grote mate de VTV2014 waarin een trendscenario of business-as-usual is ontwikkeld om de belangrijkste opgave voor volksgezondheid te identificeren. Ook voor de STV worden er, middels een trendscenario, de belangrijkste (toekomstige) opgaven voor maatschappij en beleid in kaart gebracht. In een trendscenario worden de huidige trends naar de toekomst geprojecteerd waarbij verondersteld wordt dat er geen nieuw of geïntensiveerd beleid wordt geïmplementeerd. In het trendscenario zal een aantal toekomstige ontwikkelingen zichtbaar worden die als minder wenselijk worden gezien en waar met het inzetten van specifiek beleid een meer wenselijke toekomstige situatie wordt bereikt.

Stap 6: Instrumenten

Aanpak trendscenario's

Er bestaan geen simulatiemodellen waarmee het geheel (of zelfs een deel) van het conceptueel model kwantitatief beschreven kan worden. Hierdoor is het lastig om voor de kernindicatoren een integraal, consistent en plausibel toekomstbeeld te schetsen. Ook blijken er van slechts vier van de kernindicatoren (historische) data te zijn waardoor er niet of nauwelijks trends beschreven kunnen worden. Deze data-arme situatie maakt dat het ontwikkelen van een trendscenario vraagt om een meer kwalitatieve aanpak. In zo'n aanpak wordt er gebruik gemaakt van expertoordelen. De aanpak voor de STV is als volgt:

Deel A: Oordeel toekomstige ontwikkelingen

Deel B: Impact scoren

Deel C: Consistentie check

In deel A is er per cluster van kernindicatoren een werkgroep van experts geformeerd die een oordeel vormden over hoe de toekomstige ontwikkelingen van kernindicatoren zullen zijn, mede gegeven de meer kwantitatieve ontwikkelingen in drijvende krachten. Gevraagd is naar wat ontwikkelingen zouden zijn binnen het trendscenario. Hierbij was het doel niet om consensus te krijgen; ook uiteenlopende toekomstprojecties zijn hier mogelijk. In april, oktober en november van 2015 hebben [RIVM](#) en [SCP](#) voor de ontwikkeling van de trends naar de toekomst verschillende workshops georganiseerd met experts en stakeholders uit het veld van sport. Deelnemers zijn uitgenodigd op basis van hun kennis op de verschillende deelgebieden van de sport (bijvoorbeeld accommodaties, topsport of gezondheid).

Oordeel toekomstige ontwikkelingen

Op 21 april was de eerste van bovengenoemde workshops met 35 deelnemers. In oktober en november zijn nog eens acht workshops georganiseerd met in totaal 50 deelnemers. Deelnemers waren ingedeeld in werkgroepen naar de verschillende deelgebieden van de sport: sociaal, ruimte, economie etc. In bijlage B staat een overzicht van alle deelnemers aan de werkgroepen. In groepen van ongeveer acht personen hebben we voor de bijbehorende kernindicatoren gediscussieerd over de trend naar de toekomst op basis van data van heden en verleden én drijvende krachten van sport en bewegen. De volgende vragen kwamen in deze workshops aan de orde:

‘Hoe ontwikkelt de kernindicator zich in de toekomst? Welke factoren hebben invloed op die ontwikkeling? En in welke richting? En is dat eenduidig of is er onzekerheid over?’

De opdracht bij de vragen was voor alle deelnemers om de verwachtingen goed te onderbouwen vanuit het eigen expertisegebied. Tijdens de discussies kwamen de deelnemers vaak tot een gezamenlijke conclusie, ook al was consensus geen expliciet doel. In de meeste gevallen is volgend op de discussie één lijn naar de toekomst getekend, in sommige gevallen meerdere lijnen. De opbrengst van deze werkgroepen waren de getekende projecties naar de toekomst met de onderbouwing daarvan.

Impact scoren

In aanvulling op de exercitie van de werkgroepen is een wetenschappelijke adviescommissie van [SCP](#), [RIVM](#) en het Mulier Instituut ingesteld om op systematische wijze te kijken naar het effect van de drijvende krachten op de kernindicatoren sport (deel B). Samen met het projectteam hebben zij daarvoor per kernindicator gekeken naar de drijvende krachten die daar mogelijk op van invloed zijn, naar de sterkte en richting van de impact (leidt het tot (sterke) stijging of daling). De argumentatie voor de impact is gescoord op een 5-puntsschaal (--, -, +/-, +, ++). De mate van *zekerheid* is terug te vinden in de indeling in 'zekere' en 'minder zekere' drijvende krachten. Het gaat in dit geval om de zekerheid dat de betreffende drijvende kracht ook daadwerkelijk in de genoemde richting zal doorzetten tot 2030. Ook is er gekeken naar mogelijke wisselwerking tussen de verschillende drijvende krachten: zijn ze steunend in dezelfde richting, of tegenwerkend?

Consistentiecheck

In deel C zijn alle afzonderlijke ontwikkelingen in kernindicatoren en de achterliggende drijvende krachten getoetst op consistentie. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een trendscenario voor alle kernindicatoren met argumentatie.

Expert

H.B.M. Hilderink (RIVM)